

Piotr BIŁGORAJSKI

WSTRZAŚ – WĄTPIENIE – ZDUMIENIE
LIX Tydzień Filozoficzny „Źródła filozofii europejskiej”
KUL, Lublin, 3-6 IV 2017

W dniach 3-6 kwietnia 2017 roku na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbył się LIX Tydzień Filozoficzny zorganizowany przez Wydział Filozofii KUL oraz Koło Filozoficzne Studentów KUL. Temat tegorocznego Tygodnia – „Źródła filozofii europejskiej” – nawiązywał do serii audycji radiowych, w których Karl Jaspers, popularyzując filozofię, wskazał trzy impulsy skłaniające ludzi do zajmowania się tą dyscypliną: wstrząsy egzystencjalne, wątplenie oraz zdumienie. Organizatorzy Tygodnia, uzupełniając wskazane przez Jaspersa motywy o wiarę filozoficzną, podzielili wystąpienia prelegentów na cztery grupy tematyczne dotyczące tytułowych źródeł europejskiej filozofii.

Obrady pierwszego dnia konferencji zostały poświęcone wstrząsom egzystencjalnym. Wykład inauguracyjny „Śmierć Don Kichota” przedstawił Ireneusz Ziemiński z Uniwersytetu Szczecińskiego. Na przykładzie opowieści o błędnym rycerzu prelegent przekonywał, że jedyną dostępną człowiekowi formę nieśmiertelności stanowi bycie „uwiecznionym” w dziele literackim. W następnym referacie, „Ćwiczyć się w umieraniu... Augustyńskie *Wyznania* jako ćwiczenie duchowe”, Agnieszka Kijewska z KUL, odwołując się do biografii św. Augustyna, omawiała sposoby radzenia sobie z trudami życia. Druga

sesja pierwszego dnia dotyczyła problemów filozoficznych zawartych w powieści *Milczenie* japońskiego pisarza Shūsaku Endō. W pierwszym wykładzie Anna Głąb z KUL omówiła fabułę tej książki, zwracając uwagę na jej główny problem – milczenie Boga w obliczu ludzkiego cierpienia. W drugim wykładzie Paweł Fortuna, również reprezentujący KUL, zinterpretował ekranizację *Milczenia* w reżyserii Martina Scorsesego w perspektywie współczesnej psychologii traumy. Kolejną część konferencji stanowiła debata pracowników Katedry Etyki Szczegółowej KUL: s. Barbara Chyrowicz, Wojciech Lewandowski i Anna Krajewska dyskutowali nad zagadnieniem trafu moralnego. Ostatnim wydarzeniem pierwszego dnia obrad była debata Jacka Wojtysiaka z KUL i Dariusza Łukasiewicza z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy dotycząca możliwości zachodzenia zdarzeń przypadkowych rozpatrywanej w kontekście istnienia Boga.

Drugi dzień konferencji, który minął pod znakiem tematu wątplenia, rozpoczął Przemysław Gut z KUL referatem „Czy wątplenie totalne stanowi niezbywalny składnik metody filozoficznej? O Kartezjuszu i jego przeciwnikach”. Prelegent przekonywał, że stosowanie metody totalnego wątplenia, którą posłużył się Kartezjusz, jest koniecznym warunkiem zbliżania się

do prawdy. W podobnym duchu utrzymane było wystąpienie Damiana Leszczyńskiego z Uniwersytetu Wrocławskiego zatytułowane „Codzienne wątpliwości a filozoficzny sceptycyzm”. Prelegent zwrócił uwagę, że wątplenie metodyczne stanowi jeden ze sposobów uprawiania filozofii i występuje wyłącznie w jej ramach. Dlatego zarzucanie filozoficznemu sceptycyzmowi, że w życiu „pozaakademickim” zawieszają swoje wątpliwości filozoficzne, jest – jego zdaniem – nieporozumieniem. W wykładzie trzecim, zatytułowanym „Koń jaki jest, każdy widzi, czyli o prawdziwości świata z perspektywy neuro(poznawczej)”, Piotr Francuz z KUL pokazywał, w jaki sposób badania z zakresu neuropsychologii wspierają tezę sceptyczną.

Sesję popołudniową otworzył wykład Arkadiusza Chrudzimskiego z Uniwersytetu Szczecińskiego zatytułowany „Obraz świata z fenomenologicznego punktu widzenia”. Prelegent porównywał tak zwany potoczny obraz świata z jego obrazem naukowym, twierdząc, że ten pierwszy jest znacznie bogatszy i ma większy wpływ na decyzje podejmowane w kwestiach egzystencjalnych. Następnie w wykładzie „Pragmatyzm jako *via media* między sceptycyzmem a dogmatyzmem” Piotr Gutowski z KUL przypomniał dokonaną przez Charlesa Peirce’a krytykę poglądów Kartezjusza. Prelegent bronił tezy, że bywają sytuacje, w których wątplenie nie jest postawą racjonalną, zwłaszcza w odniesieniu do kwestii doniosłych życiowo. Ze względu na fizyczną nieobecność Pawła Kawalca, reprezentującego KUL, ostatni wykład – „Rudolf Carnap. Nowa konstytucja filozofii” – miał formę nagrania multimedialnego. Prelegent omówił w swoim referacie koncepcję schematów pojęciowych w ujęciu Rudolfa Carnapa.

Obrazy trzeciego dnia Tygodnia Filozoficznego dotyczyły zdumienia. W wykładzie pierwszym, zatytułowanym „Zagadka trwania i tożsamości”, Marek Piwowar-

czyk i Paweł Garbacz z KUL wprowadzili słuchaczy w zagadnienie tożsamości w czasie. Ten stary filozoficzny problem dotyczy zjawiska zmiany. Paweł Garbacz skupił się na empirycznym (mereologicznym) wymiarze zmiany, który sprowadza się do pytania, czy przedmiot zachowuje swoją tożsamość (czy jest tym samym przedmiotem), gdy traci jakieś części lub je nabywa. Marek Piwowarczyk mówił natomiast o tożsamości w kontekście zmiany polegającej na traceniu lub nabywaniu cech (na przykład cech charakteru). Następnie Joanna Odrowąż-Sypniewska z Uniwersytetu Warszawskiego w wykładzie „Nieostrość i dozwolona niezgoda” omówiła problem nieostrości wyrażeń językowych. Jej zdaniem treść wyrażeń w przypadkach wyraźnych i granicznych (nieostrych) jest różna, natomiast dozwolona niezgoda (czyli sytuacja w której dwie osoby mają przeciwne zdanie, ale żadna z nich nie jest w błędzie) możliwa jest tylko w przypadkach granicznych (o charakterze częściowo subiektywnym, na przykład dotyczących oceny smaku jakiejś potrawy). W wykładzie trzecim, noszącym tytuł „Krótko o nieskończoności”, Piotr Lipski z KUL, odwołując się do metafory „migracji” pojęć, pokazywał, jak pojęcie nieskończoności zmienia swoją treść i przenika do różnych dyscyplin naukowych, na przykład przenosi się z teologii do matematyki. W ostatnim wykładzie sesji porannej, zatytułowanym „Czy można znać przyszłość?”, o. Marcin Tkaczyk z KUL scharakteryzował antynomie dotyczące przyszłych zdań przygodnych oraz przedstawił sposoby ich usuwania.

Sesja popołudniowa trzeciego dnia obrad dotyczyła wiary filozoficznej. Pierwszy wykład miał charakter dwugłosu na temat przygodności, wolności i indywidualności w poglądach Tomasza z Akwinu i Jana Dunsza Szkota. Martyna Koszkało z Uniwersytetu Gdańskiego i o. Michał Paluch z Instytutu Tomistycznego w Warszawie

wskazali na główne różnice między poglądami Doktora Anielskiego i Doktora Subtelnego na kwestię przygodności, wolności oraz indywidualizmu. W kolejnym wykładzie – „The Aquinas–Locke Model of Faith” – Trent Dougherty z Baylor University argumentował, że w ujęciu Akwinaty i Johna Locke’a wiara to oparte na autorytecie Objawienia przekonanie o prawdziwości zdań dotyczących Boga. W kolejnym wykładzie, zatytułowanym „Kierkegaard i odrodzenie tradycji sokratycznej”, Maksymilian Roszyk z KUL, referując poglądy Kierkegaarda, argumentował przeciwko zbyt abstrakcyjnemu, czyli oderwanemu od życia poszczególnych osób i od konkretnych sytuacji, podejściu do problemów etycznych. Sesję popołudniową zakończył wykład Mirosława Żelaznego z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu zatytułowany „Jaspers i wiara filozoficzna”. Omawiając poglądy Karla Jaspersa, prelegent stwierdził, że wiara wyraża się w kierowaniu się w życiu – zwłaszcza w obliczu przeciwności losu – tym, co uważamy za prawdę.

Czwarty dzień Tygodnia Filozoficznego wypełniły wystąpienia studentów (w znacznej większości reprezentujących KUL). Mateusz Adamik omówił koncepcję logoteorii Viktora E. Frankla. Jakub Wiechnik przedstawił problem doświadczeń mistycznych w kontekście sytuacji granicznych. Assef Salloom w referacie „Untold Stories of the Arabic Philosophy – from 800 to 1200 AD” omówił trudności, jakie stoją przed badaczami średniowiecznej filozofii arabskiej. Claire Fan w wystąpieniu „Paradise as a State of Mind: John Scotus Eriugena and *The Diaries of Adam and Eve* by Mark Twain” wskazała na wątki myśli Jana Szkota Eriugeny obecne w miniaturze literackiej Marka Twaina *Pamiętniki Adama i Ewy*. W kolejnym referacie, zatytułowanym „Can Future Affect the Past? On Huw Price’s Concept of Retrocausality” Elżbieta Drozdowska przedstawiła zapro-

ponowaną przez Huw Price’a interpretację paradoksu Einsteina–Podolsky’ego–Rose na wykorzystującą koncepcję przyczynowości wstecznej. W wystąpieniu „Is There Any Truth in Marxism?” Michael Konye zastanawiał się nad sposobami oceniania różnych teorii filozoficznych. Krystian Bogucki z UW w referacie „Pożytki i szkody z teorii składni logicznej Rudolfa Carnapa” omówił wysunięty przez niemieckiego filozofia postulat, by przekładać argumenty filozoficzne na język logiki formalnej. Następnie ks. Jakub Płonka omówił źródła filozofii europejskiej w ujęciu Bertranda Russella. Jako ostatni w tej sesji wystąpił ks. Rafał Szprync, przedstawiając – w referacie „Co zrobić, aby zacząć prawdziwie filozofować? Kilka uwag na temat koncepcji Jana Łukasiewicza” – kryteria, które powinna spełniać dobrze uprawiana filozofia.

Ostatnim punktem programu Tygodnia Filozoficznego była debata doktorantów KUL zatytułowana „Punkt wyjścia w filozofii” – w dyskusji wzięli udział Piotr Biłgorajski, Błażej Gębura, Kacper Sakowicz i ks. Piotr Stoll.

Program tegorocznego Tygodnia Filozoficznego wzbogaciły liczne wydarzenia towarzyszące. W drugim dniu obrad odbyła się debata wokół szóstego tomu serii „Dydaktyka Filozofii” pod redakcją Stanisława Janeczka i Anny Starościc, zatytułowanego *Metafizyka*. W dyskusji uczestniczyli: Sebastian Kołodziejczyk z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Maciej Sendłak z Uniwersytetu Warszawskiego oraz ks. Andrzej Maryniarczyk i Marek Piwowarczyk z KUL. Trzeciego dnia odbył się finał V Ogólnopolskiego Konkursu Logicznego. Następnego dnia, podczas seminarium prowadzonego przez Piotra Gutowskiego w ramach grantu Fundacji na rzecz Nauki Polskiej „Mistrz”, Mirosław Żelazny przedstawił wykład „Wiara filozoficzna”. Dnia piątego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej odbyło się seminarium Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzy-

stwa Filozoficznego, gdzie Maciej Sendłak z UW wygłosił referat „Światy możliwe i inne przedmioty nieistniejące”. Tego samego dnia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim miało również miejsce spotkanie nauczycieli filozofii i etyki, w którym uczestniczył reprezentujący tę uczelnię Jacek Frydrych.

Tydzień Filozoficzny jest jedną z najstarszych imprez filozoficznych w Polsce, która od lat gromadzi miłośników mądrości z różnych ośrodków filozoficznych. Konferencja ta ma charakter popularny, a prezentowane referaty mogą stanowić wprowadzenie w wybrane zagadnienia filozoficzne – dzięki temu Tydzień cieszy się dużym zainteresowaniem także wśród młodzieży licealnej. W tym roku konferencji towarzyszyła publikacja pod redakcją Marcina Iwanickiego i Jacka Jarockiego

zatytułowana *13 podróży filozoficznych. Przewodnik (nie tylko) Pascala*¹, na którą złożyło się trzynaście krótkich artykułów wprowadzających w problematykę Tygodnia. Od kilku lat organizatorzy dbają także o to, by osoby, które nie uczestniczyły fizycznie w obradach, mogły je śledzić dzięki transmisjom w Internecie. Warto zaznaczyć, że wszystkie wykłady LIX Tygodnia Filozoficznego są stale dostępne w sieci na stronach Wydziału Filozofii KUL².

¹ Zob. *13 podróży filozoficznych. Przewodnik (nie tylko) Pascala*, red. M. Iwanicki, J. Jarocki, http://www.kul.pl/13-podrozy-filozoficznych-przewodnik-nie-tylko-pascala,art_74121.html.

² Zob. stronę poświęconą LIX Tygodniowi Filozoficznemu, http://www.kul.pl/galerie-zdjec-i-pliki-transmisji-online,art_73884.html.